

The article deals with the nature of the agricultural sector lending, loan servicing features by enterprises of agricultural sector. Definitely the most important areas of loan servicing companies agrarian sphere.

Credit services, agriculture, financial resources, preferential loans, government support.

УДК 332.1:636.033

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА

I. I. Андросович, Т. Ю. Андросович, кандидати економічних наук

Оцінено рівень розвитку галузі м'ясного скотарства по регіонах країни залежно від поголів'я великої рогатої худоби, показників її забою на м'ясо, цінової ситуації на яловичину. Запропоновано напрями подальшого забезпечення населення м'ясом ВРХ згідно з науково обґрунтованими нормами споживання.

М'ясне скотарство, поголів'я ВРХ, ціна, забійна маса, споживачі, розвиток регіону, норма споживання.

М'ясне скотарство є однією з важливих і складних галузей сільського господарства. Воно дає цінні продукти харчування, шкіряну сировину, органічне добриво. М'ясо та м'ясопродукти – невід'ємні елементи структури стратегічної продовольчої безпеки нашої країни. Показники споживання продукції тваринництва на душу населення є основними показниками, що характеризують добробут нації. Серед м'ясних продуктів, споживаних людиною, яловичині належить одне з основних місць. Однак ця галузь для сільськогосподарських товаровиробників є збитковою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ринкових факторів у ланцюгу формування м'ясної продукції здійснювали такі вчені, як С. П. Азізов, М. В. Гладій, Н. Г. Копитець, П. Р. Пуцентейло, П. Т. Саблук, О. Сікачина, О. М. Шпичак та інші.

Мета дослідження – оцінити рівень розвитку галузі м'ясного скотарства по регіонах країни, визначити перспективні напрями забезпечення населення яловичиною відповідно до науково обґрунтованих норм споживання.

Виклад основного матеріалу. Запровадження державної підтримки на утримання молодняку великої рогатої худоби вперше за роки незалежності зумовило зростання поголів'я великої рогатої худоби. На 1 січня 2013 р. в країні налічувалося 4645,9 тис. голів великої рогатої худоби, що на 220,1 тис. голів, або на 5,0% більше, порівняно з початком 2012 р., у т. ч. у господарствах населення – 3139,4 тис. голів (на 224,2 тис.

© I. I. Андросович, Т. Ю. Андросович, 2014

голів, або на 7,7% більше). На сільгосп підприємствах поголів'я великої рогатої худоби скоротилося на 4,1 тис. голів (на 0,3%).

Поголів'я корів на аграрних підприємствах (575,2 тис. голів) зменшилось на 1,5%, у господарствах населення (1979,1 тис. голів) – на 1,0%, що зумовило загальне скорочення показника на 1,1%, або на 27,9 тис. голів. У господарствах населення зосереджена значна частина поголів'я худоби: на початок 2013 р. вони утримували 67,6% поголів'я великої рогатої худоби.

Середньодобовий приріст великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі збільшився на 4,8% і становив, відповідно, 504 грами.

Якщо на аграрних підприємствах зберігалася тенденція підвищення інтенсивності господарювання (загальні обсяги вирощування худоби перевищували обсяги реалізації тварин на забій на 7,1%), то у господарствах населення, як і в попередні роки, обсяги реалізації худоби на забій випереджали обсяги їх вирощування.

Загальне виробництво м'яса (у забійній вазі) у 2013 р. становило 2,2 млн т, що на 3,1% більше, порівняно з 2012 р. Зростання виробництва м'яса спостерігалось як на аграрних підприємствах (на 55,9 тис. т, або на 4,6%), так і в господарствах населення (на 9,9 тис.т, або на 1,1%). У структурі виробництва м'яса сільськогосподарськими підприємствами яловичина і телятина займають 31,0%.

Рівень розвитку галузі м'ясного скотарства, у першу чергу, доцільно оцінювати за кількістю худоби, обсягами її реалізації на забій як у цілому по Україні, так і в розрізі регіонів (табл. 1).

За даними Державної служби статистики, кількість худоби м'ясного напрямку в цілому по Україні за останній рік зменшилася на 8,7 %. По регіонах спостерігається ситуація неоднозначна. У Харківській, Волинській та Сумській областях відзначається значне зростання кількості голів ВРХ м'ясного напрямку, відповідно, на 33,3 %, 13,2 % та 5,6 %. Поголів'я ВРХ залишилось без змін у Чернівецькій області. Зменшення поголів'я більше, ніж удвічі відбулося в Закарпатській і Полтавській областях. По інших регіонах країни спостерігалось скорочення кількості голів ВРХ м'ясного напрямку [3].

Значна частина поголів'я ВРХ реалізується на забій для подальшої переробки та споживання яловичини. Однак, більша частина з неї – вибракувані корови молочного стада, що свідчить про занепад м'ясного скотарства як одного з провідних напрямів забезпечення населення м'ясом.

Вищенаведені дані таблиці свідчать про переважне збільшення обсягів реалізації ВРХ на забій майже по всіх регіонах. Зокрема, найбільші показники зростання відзначаються в Івано-Франківській, Волинській та Чернігівській областях. Скорочення обсягів реалізації спостерігається в Чернівецькій, Херсонській та Донецькій областях.

В Україні, за даними Державної служби статистики, українці з'їдають 61 кг м'яса на рік, що на 40% менше за норму. У раціоні середнього українця, наприклад, яловичина становить усього 18% [3]. Одним зі стримуючих факторів повноцінного споживання є рівень цін на аналізований продукт харчування.

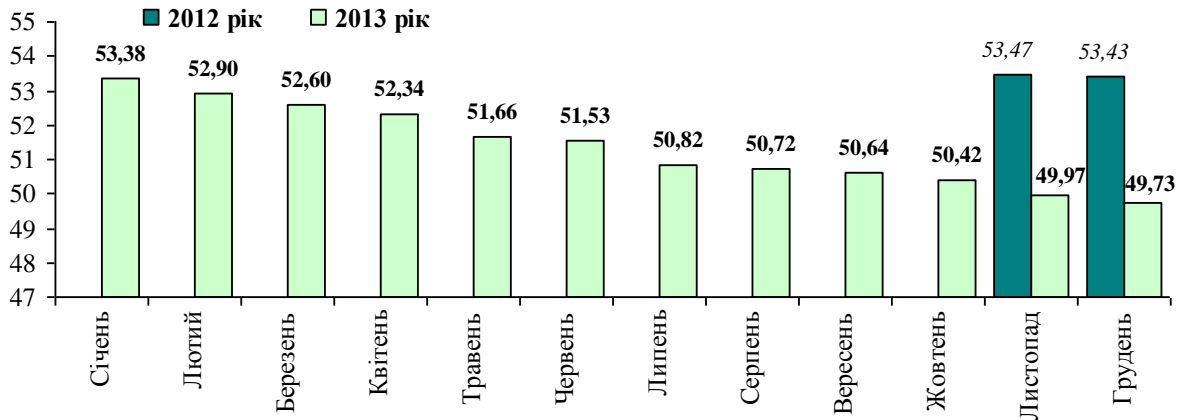
1. Показники поголів'я ВРХ та обсяги її реалізації на забій*

	Велика рогата худоба м'ясного напрямку, тис. гол.			Реалізовано на забій, тис. гол.			Жива маса, тис. т		
	2012 р.	2013 р.	2013 р. у % до 2012 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. у % до 2012 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. у % до 2012 р.
Україна	36,6	33,4	91,3	446,8	501,3	112,2	164,4	186,6	113,5
Автономна Республіка Крим	–	–	–	14,6	15,0	102,7	5,9	5,8	98,3
Вінницька	1,4	1,2	85,7	32,5	35,3	108,6	12,9	14,3	110,9
Волинська	9,1	10,3	113,2	13,8	19,4	140,6	4,3	6,8	158,1
Дніпропетровська	0,6	0,6	100,0	10,1	10,4	103,0	3,8	4,2	110,5
Донецька	0,7	0,3	42,9	22,0	18,9	85,9	8,4	6,9	82,1
Житомирська	3,6	3	83,3	25,8	32,3	125,2	8,2	10,9	132,9
Закарпатська	0,3	0,1	33,3	1,2	1,2	100,0	0,3	0,4	133,3
Запорізька	0,1	0	–	9,4	9,7	103,2	3,4	3,6	105,9
Івано-Франківська	0,6	0,5	83,3	5,0	8,6	172,0	1,9	3,5	184,2
Київська	1,7	1,4	82,4	29,3	36,2	123,5	11,4	12,9	113,2
Кіровоградська	0,7	0,4	57,1	9,8	11,8	120,4	3,5	4,2	120,0
Луганська	0,3	0,2	66,7	9,0	10,1	112,2	3,4	3,9	114,7
Львівська	2,1	1,7	81,0	14,4	17,8	123,6	6,7	7,6	113,4
Миколаївська	–	–	–	6,8	6,5	95,6	1,9	2,1	110,5
Одеська	1,3	1,1	84,6	12,0	10,6	88,3	3,5	3,3	94,3
Полтавська	0,2	0,1	50,0	45,8	50,1	109,4	16,1	18,2	113,0
Рівненська	2,9	2,2	75,9	11,7	14,3	122,2	3,3	4,1	124,2
Сумська	1,8	1,9	105,6	28,6	30,2	105,6	10,1	11,0	108,9
Тернопільська	0,3	0,2	66,7	8,5	11,0	129,4	3,3	4,6	139,4
Харківська	0,3	0,4	133,3	20,0	22,5	112,5	7,9	9,3	117,7
Херсонська	0,3	0,2	66,7	5,9	4,8	81,4	2,2	1,7	77,3
Хмельницька	2,2	1,9	86,4	23,3	25,4	109,0	8,9	10,0	112,4
Черкаська	0,7	0,6	85,7	41,1	46,0	111,9	16,3	18,3	112,3
Чернівецька	0,4	0,4	100	5,0	3,8	76,0	1,9	1,5	78,9
Чернігівська	5	4,7	94	41,1	49,3	120,0	14,9	17,5	117,4

*Джерело: www.ukrstat.gov.ua

З метою здійснення аналізу і дослідження динаміки цін на споживчі товари та оперативного забезпечення Міністерства економічного розвитку і торгівлі України аналітичними матеріалами, Державна інспекція України з контролю за цінами за 2013 р. провела оперативний моніторинг роздрібних цін на споживчі товари по регіонах України, у тому числі й на яловичину (рис. 1).

Так, станом на 31.12.2013 р., на підприємствах торгівлі середня роздрібна ціна по Україні на яловичину становила 49,73 грн/кг, що на 6,9% нижче за ціну наприкінці 2012 р. та на 0,5% нижче за ціну наприкінці листопада. Так, у грудні 2013 р. зниження рівня цін спостерігалось у 13 регіонах, при цьому у восьми регіонах рівень цін підвищився.

Рис 1. Динаміка середніх роздрібних цін на підприємствах торгівлі України на яловичину, грн/кг*

*Джерело: Держцінінспекція України.

2. Середні рівні роздрібних цін на яловичину на продовольчих ринках по регіонах України, грн/кг*

№ з/п	Найменування регіонів	2012 р.	2013 р.	2013 р. у % до 2012 р.
1	АР Крим	57,74	51,36	89,0
2	Вінницька	53,89	49,91	92,6
3	Волинська	54,38	51,20	94,2
4	Дніпропетровська	61,00	50,47	82,7
5	Донецька	54,84	53,78	98,1
6	Житомирська	53,38	49,51	92,8
7	Закарпатська	52,00	49,76	95,7
8	Запорізька	54,75	49,50	90,4
9	Івано-Франківська	55,03	50,98	92,6
10	Київська	49,89	44,16	88,5
11	Кіровоградська	57,27	50,03	87,4
12	Луганська	-	51,85	-
13	Львівська	56,48	51,49	91,2
14	Миколаївська	46,55	41,06	88,2
15	Одеська	55,40	51,40	92,8
16	Полтавська	53,69	50,35	93,8
17	Рівненська	44,24	44,53	100,7
18	Сумська	52,70	52,99	100,6
19	Тернопільська	52,61	50,17	95,4
20	Харківська	50,00	48,34	96,7
21	Херсонська	52,73	50,12	95,1
22	Хмельницька	48,73	45,44	93,2
23	Черкаська	55,05	49,50	89,9
24	Чернівецька	54,59	52,23	95,7
25	Чернігівська	51,71	50,23	97,1
26	м. Київ	56,13	47,90	85,3
27	м. Севастополь	54,49	54,49	100,0
	Середні по Україні	53,43	49,73	93,1

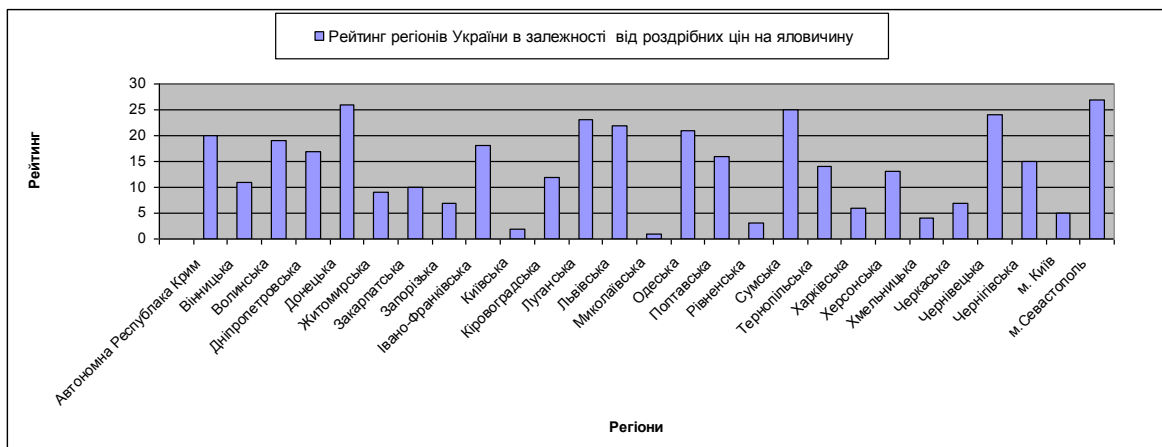
*Джерело: Держцінінспекція України.

Найвищі роздрібні ціни на підприємствах торгівлі на яловичину було зафіксовано у місті Севастополі (54,49 грн/кг), що на 9,6% перевищує середню ціну по Україні, найнижчі у Миколаївській області (41,06 грн/кг), що на 17,4% нижче від середньої ціни по Україні.

Рівень цін яловичини на продовольчих ринках наведено в табл. 2.

Цінова ситуація на продовольчих ринках щодо м'яса ВРХ є сприятливою для споживачів, однак негативною для товаровиробників. З переліку областей лише у трьох із них спостерігається незначне підвищення цін на яловичину. Всі інші області відзначаються зниженням досліджуваного показника.

Оцінюючи цінову ситуацію на м'ясо ВРХ у цілому в розрізі регіонів, можна здійснити ранжування по областях (рис. 2). Що, у свою чергу, дає такий результат: найдорожчою яловичина є в м. Севастополі, Донецькій та Сумській областях; найнижчий показник відзначається в Миколаївській і Київській областях.

Рис. 2. Рейтинг регіонів України залежно від роздрібних цін на яловичину

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, оцінка стану м'ясного скотарства по країні в цілому і в розрізі регіонів зокрема, свідчить про недостатній рівень його розвитку. Основними тенденціями відзначаються: зменшення поголів'я великої рогатої худоби м'ясного напрямку; формування потенціалу великої рогатої худоби, яку направляють на забій, відбувається, здебільшого, за рахунок надремонтного молодняка і корів молочного стада; позитивним для споживачів є деяке зниження цін на яловичину, що, у свою чергу, є негативним явищем для виробників цього продукту. Поліпшенню ситуації щодо подальшого підвищення ефективності функціонування м'ясного скотарства сприятиме: підтримка держави через надання дотацій, пільгового оподаткування; дотримання виробниками технологій вигодовування та утримання худоби; залучення інвестицій у розвиток м'ясного скотарства, що допоможе збільшити обсяги виробництва яловичини. Пріоритетним напрямом забезпечення населення яловичиною має стати відродження м'ясного скотарства та скорочення обсягів пропозиції м'яса ВРХ, що формуються за

рахунок надремонтного молодняка, вибракуваних корів молочного стада та імпортованих поставок з інших країн.

Список літератури

1. Азізов С. П. Деякі питання організації та підвищення ефективності тваринництва / С. П. Азізов // Економіка АПК. – 2011. – № 4. – С. 12.
2. Аналіз і прогноз кон'юнктури світових ринків продукції тваринництва / [Шпичак О. М., Лупенко Ю. О., Присяжнюк М. В. та ін.] ; за ред. О. М. Шпичака. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 250 с.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
4. Пуцентейло П. Р. Перспективи розвитку виробничого потенціалу м'ясного скотарства України / П. Р. Пуцентейло // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 1. – С. 9–17.
5. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України : моногр. / [М. В. Гладій, П. Т. Саблук, Н. Г. Копитець та ін.] ; за ред. М. В. Гладія. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 354 с.
6. Сікачина О. Тваринницька галузь України: стан, структурні зміни та основні фактори сучасної модифікації / О. Сікачина ; за ред. В. Артюшина // Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки. – К., 2010.
7. Тваринницька галузь України: стан, структурні зміни та основні фактори сучасної модифікації. – К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 24 с.

Оценен уровень развития отрасли мясного скотоводства по регионам страны в аспекте поголовья крупного рогатого скота, показателей его забоя на мясо, ценовой ситуации на говядину. Предложены направления дальнейшего обеспечения населения мясом КРС в соответствии с научно обоснованными нормами потребления.

Мясное скотоводство, поголовье КРС, цена, убойная масса, потребители, развитие региона, норма потребления.

Reviewed by level of beef cattle industry in parts of the country in terms of the number of cattle, slaughter indicators of meat, the price situation for beef. The ways of preserving meat cattle population by scientifically sound consumption rates.

Beef cattle, cattle herd, price, slaughter weight, consumers, regional development, the rate of consumption.